

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Габриела Белова Белова-Ганева

относно конкурс за академична длъжност „доцент”

в Югозападен университет „Неофит Рилски”

по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право),

(Заповед № 1320 от 30.08.2023 г. във връзка с конкурс, обявен в ДВ 57/04.07.2023 г.)

за научно-изследователската и преподавателска дейност на д-р Борислав Бориславов Цеков за периода 2016-2023 г. (след придобиване на ОНС „доктор”)

I. Общи данни за кандидата в конкурса

Борислав Бориславов Цеков защитава дисертационен труд през 2016 г. на тема: „Антиеврейските ограничения от Античността до XX в.: конституционноправни и правно-исторически аспекти”. От м. февруари 2023 г. е преподавател на основен трудов договор в Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”. От 2021 г. е хоноруван преподавател във Висшето училище по мениджмънт в магистърска програма „Борба с корупцията и конфликта на интереси – юридически и икономически аспекти“. Преди това е бил хоноруван преподавател в УНСС (2017-2019 г.), като е водил на английски език курсове по Сравнително конституционно право, по Основи на публичната администрация и по Сравнителна публична администрация. Заемал е експертни и ръководни длъжности във висшата администрация (в Народното събрание на Република България, в администрацията на Омбудсмана, в Правния съвет на президента на Република България), както и в неправителствения сектор и частния бизнес, което е спомогнало за придобиването на разнообразен административен, управленски и организационен опит и умения за работа в екип, за бюджетиране и вътрешен контрол, за координация и управление на административни процеси и неправителствени проекти, както и тяхното правно обезпечаване. Автор е на редица научни статии в специализирани юридически издания, както и на повече от 500 публикации в в периодичния печат по конституционни и законодателни теми. Участник и ръководител на редица проекти, финансирани от ФНИ, Европейската комисия, USAID и др.

Работил е към Институт за развитие на демокрацията, Асоциация на младите юристи в България, Институт за модерна политика, Институт за държавата и правото при БАН. Бил е Главен секретар на Омбудсмана на Република България (2005-2010 г.), заемал е длъжностите „държавен експерт”, “съветник” и “старши съветник” в Народното събрание, а впоследствие е избран за народен представител в 39-то НС (2001-2005 г.). в този период е автор/съавтор и вносител на редица законопроекта, сред които действащите

и понастоящем Закон за вероизповеданията, Закон за ордени и медалите, Закон за политическите партии.

Като кандидат в конкурса за академична длъжност „доцент“ Борислав Цеков отговаря на изискването на Закона за развитието на академичния състав в Република България по чл. 24, ал. 1, т. 2, б. „а“ – повече от две години е бил хонорирован преподавател в Югозападния университет „Неофит Рилски“ или в друго висше училище. Представил е всички необходими документи, съгласно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото прилагане и на Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. На първото си заседание научното жури прие, че кандидатът отговаря на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ. Доколкото ми е известно към настоящия момент няма доказано по законоустановения ред плагиатство в представените научни трудове.

II. Оценка на резултатите и приносите на представения хабилитационен труд и друга научна продукция

Съгласно изискването на чл. 24, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ е представен публикуван монографичен труд на тема: **„ДЪРЖАВА И РЕЛИГИЯ: КОНСТИТУЦИОННИ МОДЕЛИ“**, Благоевград, УИ „Неофит Рилски“, 2023, 312 с., ISBN 978-954-00-0330-6.

Монографията представлява успешен опит за анализ и извеждане на теоретически и практически изводи относно специфичното и централно място, което отношенията между държавата и религията представляват за конституционното право. В структурно отношение монографията се състои от увод, три глави и заключение в обем 226 страници (БДС формат), допълнена от 54 страници приложение, в което са поместени подбрани кратки извлечения от действащите конституции по света, които съдържат позоваване на Бога и божественото начало – *invocatio Dei*. В отделни рубрики са посочени и конституционни позования на световните религии, там където е налице конфесионално мнозинство – християнство, ислям, бузизъм, хиндуизъм. Преводът на български език на рубриците е дело на автора на изследването.

В монографията е изследван генезисът на формираните специфични конституционни модели и техните съвременни проявления. Както посочва д-р Борислав Цеков, в съвременния свят се наблюдават процеси на “религиозно възраждане” и разширяване на влиянието на редица световни конфесии, особено на християнството и исляма.

Функциите и съдържанието на тези модели, според автора се изразяват чрез очертаване на пропорциите между светската и духовната власт, а също и във формите на взаимодействие между държавните институции и религиозните общности и организации. През епохите на античния и средновековния конституционализъм социалното пространство би могло метафорично да се опише като двуизмерна равнина. Едното измерение представлява преплетената цялост “държава-религия”, в която повече или по-малко се сливат светската и духовната власт. Второто измерение е самото общество, което

е напълно форматирано от религията. В епохата на модерния конституционализъм обаче настъпват съществени промени. Д-р Цеков откроява постепенното преминаване към триизмерно социално пространство: “държава-религия-общество”. Религията заема мястото на своеобразно трето измерение. Концептуалната разлика с предходното състояние се състои в това, че всяко от тези измерения вече има обособени зони на неприкосновеност и ненамеса от страна на останалите. Религията се отделя от държавата при гарантирана автономия на своя вътрешен живот, а религиозната легитимация и теологичните основания се извеждат от системата на секуларизираната държавна власт и управление.

В *първата глава* е анализирано конституционноправното значение на религията. Направен е кратък и обобщен преглед на историческото развитие и траекториите, по които се установяват отношенията на световните религии с държавата - християнство, ислям, юдаизъм, хиндуизъм и будизъм. Проблематиката е разгледана през възприетата от автора призма на *теорията за мултилинейната социална еволюция*, която дава подходяща интерпретативна рамка за разнообразието на конституционните модели държава-религия. Най-голямо внимание в рамките на първата глава по обясними причини е отделено на развитието на отношенията държава-религия през епохата на средновековния и модерния конституционализъм в Европа и Америка. Очертани са основните средновековни модели: *цезаропанизъм* и *папоцезаризъм*. В съпоставителен план авторът анализира различните идейни, политически и религиозни условия, в които протичат Американската и Френската революция и в резултат - формирането на два различни конституционни модела: на неутрализма и на лаицизма (*laicite*).

Във *втората глава* е направен конституционноправен анализ на секуларизма и постсекуларизма, разгледано е развитието и съвременното състояние на тези концепции и на тази основа са изведени конкретни конституционноправни признаци и характеристики. Представени са по-съществени теоритични обобщения в научната литература относно типологията на отношенията държава-религия, след което е предложена и обоснована авторска позиция за конституционноправна типология на съвременните конституционни модели. Открити са три макро-модела: секуларен, теократичен и атеистичен, а след това са обособени техните разновидности. При секуларния това са: а) държавно-конфесионален, б) позитивно-секуларен, в) неутрално-секуларен, г) негативно-секуларен, и д) дуалистичен. При теократичния и атеистичния макро-модела са открити умерени и стриктни форми. Макро-моделът на *теокрацията* се характеризира с конституционализация на обща държавна религия и на нейната религиозна правна система като единствен или като един от източниците на националното право. Докато юридическите признаци на *атеизма* се свеждат до: конституционализирането на политическа идеология, която отрича религията и се бори срещу нея; държавно нормирана индоктринация в тази идеология, стриктно структурно и социално отделяне на религията от държавата. На тази основа е направен сравнителноконституционен преглед и анализ на широк кръг държави, като са класифицирани спрямо предложената типология на конституционните модели.

Третата глава е посветена на българския конституционен модел и религията. Направен е исторически преглед на традиционното присъствие на християнството по българските земи; на ролята на Българската Екзархия през Възраждането като единствен

институционален и общностен фактор, който наред със своята религиозна мисия, осъществява и подчертано светска консолидационна за българската народност функция. Историческият континуитет намира израз в Търновската конституция, която без да въвежда принципа на разделяне на църквата от държавата, установява православно християнство като „господстващо изповедание“¹. Дори прекъсването на демократичната традиция в периода 1944-1989 г., според автора, не се е отразило върху светския модел на управление, независимо от силните атеистични тенденции, характерни за всяка тоталитарна държава, основана на марксистко-ленинската идеология.

В контекста на най-новата българска история монографията анализира три ключови въпроса с огромно конституционно значение в разглежданата материя: за причисляването на българския модел на отношенията държава-религия към позитивно-секуларния конституционен модел; за конституционните аспекти на дебатите по Закона за вероизповеданията от 2002 г. и неговото приложение, както и за българската конституционна идентичност в контекста на позитивно-секуларния модел.

Разгледани са конституционни аспекти на дебатите по Закона за вероизповеданията от 2002 г. Направен е изводът, че никак не е случайно, че в България през всички тези години се наблюдава широк политически и парламентарен консенсус относно философията и основните моменти в Закона за вероизповеданията от 2002 г., включително по чл. 10, който урежда именно по такъв начин правосубектността на БПЦ.

Следва да се подчертае, че правната философия на законопроекта, внесен на 5 юли 2001 г. в Народното събрание на РБ (вносител на законопроекта е авторът на монографията), е свързана с обстоятелството, че БПЦ е преддържавна даденост – съществува от IX век по българските земи, включително по време на дълги исторически периоди, когато българска държава не е съществувала. Православната църква притежава правосубектност, нормирана през вековете и утвърдена фактически в българския социален живот и практика.

Приносен момент се открива в заключението на д-р Цеков, че българският конституционен модел притежава характеристиките на позитивно-секуларния модел на отношения държава-религия. По този начин са конструирани трайно тези отношения в хода на цялостното конституционно развитие на България след Освобождението и поради това се поставя въпроса дали този модел може да се разглежда като компонент на националната **конституционна идентичност**. Под конституционна идентичност следва да се разбира онова ядро на националния конституционен ред, формирано от трайни и присъщи ценности и принципи, които характеризират обществено-държавната цялост и в същото време я отличават от другите. Част от тези ценности и принципи са и различните политически и цивилизационни институции или ценности, които често се включват сред основните начала на конституционната държава и формират националния фундамент на конституцията. Позитивно-секуларният модел, сред чиито юридически признаци се откроява конституционното закрепване на дадена религия като традиционна, заедно с активното взаимодействие на държавата с вероизповеданията в условията на религиозна свобода, категорично е сред тях. Следователно, заключава авторът, този модел, заложен във философията, принципите и нормите на Конституцията на Република България от 1991 г. следва да бъде разглеждан и като част от съдържанието на българската конституционна идентичност.

¹ Баламезов, Ст. Конституционно право. Част трета. С: Издателство „Софи-Р“, 1993, стр. 314-321.

Конституционният принцип на отделяне на църквата от държавата *не обуславя враждебност на държавата към религията*, нито изтласкването или изолирането на вероизповеданията от публичната сфера и държавния живот, независимо от забраната за използване на религията за политически цели (чл. 13, ал. 4 КРБ), както и за формиране на партии на верска основа (чл. 11, ал. 4 КРБ). В съвременния прочит, според д-р Цеков това обаче има и непосредствено практическо значение за текущата държавна политика. На тази основа трябва да бъдат преодолени някои наблюдавани през последните години в социалната и административна практика неправилни разбирания, че поради светския характер на държавата БПЦ и останалите вероизповедания не могат да участват в демократичната дискусия или най-добрия случай имат място в нея само, когато се засяга техния правен статус. Подобни схващания не намират опора в действащата конституционна уредба. Необходимо е БПЦ и останалите вероизповедания да бъдат зачитани като *легитимен, макар и не императивен глас* в демократичната дискусия. Това е така, защото те са изразители на ценности и убеждения, изповядвани от значителни части от обществото. Конституционното основание на сътрудничество между държавата и вероизповеданията е позитивното задължение на държавата да създава условия и да съдейства на гражданите при осъществяване на техните права (чл. 4, ал. 2 КРБ), както и за поддържането на търпимост и уважение между различните вероизповедания, както и между вярващи и невярващи (чл. 37, ал. 1, изр. второ КРБ).

Трудът завършва със заключение, което представлява обобщение на авторските виждания. В резултат на извършения анализ е посочено, че конфесиите присъстват устойчиво и осезаемо в публичната сфера, като елемент на обществено-държавната цялост. Това е особено важно в контекста на полемиките около големите ценностни дилеми на съвременното. Направен е изводът, че конституционната политика следва да третира вероизповеданията като легитимен участник в делиберативния процес, в обществената дискусия, в която без да имат право на “вето” върху държавата политика, те имат право на участие. Открито е обаче, че православно християнство следва да се разглежда *като един от елементите на българската конституционна идентичност*, а не само, както се твърди в някои научни публикации, като „цивилизационен маркер за принадлежност към европейската културна общност“².

В заключение би могло да бъде посочено, че монографията на д-р Борислав Цеков е добро съчетание на теоретични обобщения и прецизно подбрана конституционна практика от различен исторически период и географски ареал, написана на разбираем и достъпен юридически език. Прави впечатление доброто познаване и използване от страна на автора на терминологичния апарат на правото на Съвета на Европа, на Европейския съюз, както и международното право. Той е актуален и от практическа гледна точка, научните резултати от него могат да подпомогнат обучението по конституционноправните учебни дисциплини в българските университети, както и бъдещата научно-изследователска дейност.

Д-р Борислав Цеков участва в конкурса и с публикувана на основата на защитения дисертационен труд монография на тема: „Конституционният институт на извънредното положение”, С., Артипо, 2022, 127 с., ISBN 978-619-7096-06-4. Кандидатът също така е представил и три свои научни публикации, както следва:

²Белов, М. Българската конституционна идентичност. „Сиби“, 2017 г., стр. 170-171.

Цеков, Б. Съвременни конституционни модели на държавно-църковни отношения. - В: Съвременно право, 2017, № 4, с. 87-106.

Цеков, Б. Епизоди от конституционната история на САЩ. - В: Studia Iuris, 2017, № 2.

Цеков, Б. За фундаментите на българския конституционен модел. - В: Studia Iuris, 2022, № 2.

Всички научни изследвания на Борислав Цеков след защитата на докторската му дисертация се отличават с научна новост и задълбоченост на научния анализ. Всички публикации са в специализирани български научни издания. През годините д-р Борислав Цеков е участвал в многобройни международни прояви, конференции, обучения и специализации в повече от 20 държави. Това е спомогнало за изграждането на умения за работа в мултикултурна среда и комуникация с хора от различни етноси, култури, религии и националности.

Кандидатът в конкурса напълно отговаря на минималните национални изисквания по б. „А” и „В” и значително надхвърля изискуемия брой точки по б. „Г”, „Д” и „Е” – съответно 105, 140 и 120 (при изскващи се 100 т., 50 т. и 30 т. за съответната категория). Специално следва да бъде подчертано ръководството и участието на кандидата в конкурса по проекти, финансирани ФНИ, Европейската комисия, USAID и др.

III. Критични бележки и препоръки

Като препоръка към кандидата в настоящия конкурс, бих си позволила да препоръчам да продължава научно-изследователската си дейност, прилагайки интердисциплинарния подход, тъй като придобитата квалификация по право, както и професионалните му качества на перспективен учен предполагат оригинална бъдеща научна продукция.

IV. Заключение

Представеният монографичен труд и останалите научни публикации за периода 2016-2023 година (след защита на докторска дисертация), както и цялостната научно-изследователска и преподавателска дейност на д-р Борислав Бориславов Цеков ми дават основание за **положително заключение относно избора му на академична длъжност „доцент”**. Въз основа на това предлагам на научното жури, а впоследствие и на Факултетния съвет на Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски” да избере д-р Борислав Бориславов Цеков на академична длъжност „доцент” по професионално направление 3.6. „Право” (Конституционно право).

02.10.2023 г.

проф. д-р Г. Белова

OPINION

by Prof. Gabriela Belova Belova-Ganeva, PhD

Dean of the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski”,
Blagoevgrad

Regarding: the application for the academic position of ASSOCIATE PROFESSOR at the
“Neofit Rilski” South-West University according to the Bulgarian legislation in the Area of
Higher Education 3, professional field 3.6.Law, Constitutional Law

(Ord. No 1320/30.08.2023 in connection with a competition announced in the State Gazette
57/04.07.2023)

for the educational and research activity of the Borislav Borislavov Tsekov, PhD for the period
2016-20239 (after obtaining of the educational and scientific PhD degree)

i. General information about the candidate in the competition

Borislav Borislavov Tsekov defended his dissertation in 2016 on the topic: “Anti-Jewish restrictions from Antiquity to the 20th century: constitutional and legal-historical aspects”. Since February 2023, he has been a lecturer on a main employment contract at the Faculty of Legal History at the South-West University “Neofit Rilski”. Since 2021, he has been an honorary lecturer at the Higher School of Management in a master’s program “Combating Corruption and Conflict of Interest - Legal and Economic Aspects”. Before that, he was an honorary lecturer at UNWE (2017-2019), where he taught courses in Comparative Constitutional Law, Fundamentals of Public Administration and Comparative Public Administration in English. He has held expert and managerial positions in the senior administration (in the National Assembly of the Republic of Bulgaria, in the administration of the Ombudsman, in the Legal Council of the President of the Republic of Bulgaria), as well as in the non-governmental sector and private business, which has helped to acquire diverse administrative and organizational experience and skills for teamwork, budgeting and internal control, coordination and management of administrative processes and non-governmental projects, as well as their legal support. He is the author of a number of scientific articles in specialized legal editions, as well as more than 500 publications in periodicals on constitutional and legislative topics. Participant and leader of a number of projects funded by NSF, European Commission, USAID and others.

He has worked at the Institute for Democracy Development, the Association of Young Lawyers in Bulgaria, the Institute for Modern Politics, the Institute for State and Law at BAS. He was the Chief Secretary of the Ombudsman of the Republic of Bulgaria (2005-2010), he held the positions of “state expert”, “advisor” and “senior advisor” in the National Assembly, and later he was elected as a Member of Parliament in the 39th National Assembly (2001-2005). During this period he is the author and co-author of a number of legislative drafts, among which are the current Law on Religions, Law on Orders and Medals, Law on Political Parties. As a candidate for the academic position of “Associate professor” Borislav Tsekov meets the requirement of the

Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria under Art. 24, para. 1, item 2, letter “a” - for more than two years he has been an honorary lecturer at the South-West University “Neofit Rilski” or another higher education institution. He has submitted all the necessary documents, according to the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulation for its implementation and the Internal Rules for Development of the Academic Staff at SWU “Neofit Rilski”. At its first meeting, the scientific jury accepted that the candidate meets the minimum national requirements under Art. 2b, para. 2 and 3 of LDASRB. As far as I know, there is no proven plagiarism in the submitted scientific papers according to the established legal procedure.

ii. Evaluation of the results and contributions of the presented habilitation work and other scientific production

According to the requirement of Art. 24, para. 1, item 3 of LDASRB, a published monographic work on the topic: “STATE AND RELIGION: CONSTITUTIONAL MODELS”, Blagoevgrad, UI “Neofit Rilski”, 2023, 312 p., ISBN 978-954-00-0330-6. The monograph is a successful attempt to analyze and draw theoretical and practical conclusions from the specific and central place that relations between state and religion represent for constitutional law. In terms of structure, the monograph consists of an introduction, three chapters and a conclusion with a volume of 226 pages (BDS format), supplemented by 54 pages of appendix, in which selected short excerpts from the current constitutions around the world are placed, which contain references to God and the divine principle - *invocatio Dei*. Separate headings indicate the constitutional references of the world religions, where there is a confessional majority - Christianity, Islam, Buddhism, Hinduism. The translation into Bulgarian of the headings is the work of the author of the study. The monograph examines the genesis of the specific constitutional models formed and their modern manifestations. As Dr. Borislav Tsekov points out, in the modern world there are processes of ‘religious revival’ and expansion of the influence of a number of world confessions, especially Christianity and Islam. The functions and content of these models, according to the author, are expressed by outlining the proportions between secular and spiritual power, as well as in the forms of interaction between state institutions and religious communities and organizations. In the epochs of ancient and medieval constitutionalism, social space could be metaphorically described as a two-dimensional plane. One dimension represents the intertwined whole “state-religion”, in which more or less merge secular and spiritual power. The second dimension is society itself, which is completely formatted by religion. However, in the era of modern constitutionalism, significant changes occur. Dr. Tsekov distinguishes the gradual transition to a three-dimensional social space: ‘state-religion-society’. Religion takes its place as a kind of third dimension. The conceptual difference from the previous state is that each of these dimensions already has separate zones of inviolability and non-interference by the others.

Religion is separated from the state with guaranteed autonomy of its internal life, and religious legitimation and theological grounds are removed from the system of secularized state power and

governance. The first chapter analyzes the constitutional and legal significance of religion. A brief and summary overview of the historical development and trajectories by which the relations of the world religions with the state are established - Christianity, Islam, Judaism, Hinduism and Buddhism. The issue is considered through the prism adopted by the author of the theory of multilinear social evolution, which provides a suitable interpretive framework for the diversity of constitutional models state-religion. The greatest attention within the first chapter for understandable reasons is devoted to the development of state-religion relations during the era of medieval and modern constitutionalism in Europe and America. The main medieval models are outlined: Caesaropapism and Papocaesarism. In a comparative plan, the author analyzes the different ideological, political and religious conditions in which the American and French revolutions take place and as a result - the formation of two different constitutional models: neutrality and laicism (laicite). The second chapter provides a constitutional and legal analysis of secularism and post-secularism, examines the development and current state of these concepts and on this basis derives specific constitutional and legal features and characteristics. More substantial theoretical generalizations in the scientific literature on the typology of state-religion relations are presented, after which an author's position for a constitutional and legal typology of modern constitutional models is proposed and justified. Three macro-models are distinguished: secular, theocratic and atheistic, and then their varieties are isolated. In the secular case these are: a) state-confessional, b) positive-secular, c) neutral-secular, d) negative-secular, and e) dualistic. Moderate and strict forms are distinguished in the theocratic and atheistic macro-models. The macro-model of theocracy is characterized by the constitutionalization of a common state religion and its religious legal system as the only or one of the sources of national law. While the legal features of atheism are reduced to: constitutionalization of a political ideology that denies religion and fights against it; state-regulated indoctrination in this ideology, strict structural and social separation of religion from the state. On this basis, a comparative constitutional review and analysis of a wide range of countries is carried out, classified according to the proposed typology of constitutional models. The third chapter is devoted to the Bulgarian constitutional model and religion. A historical overview of the traditional presence of Christianity in the Bulgarian lands is made; on the role of the Bulgarian Exarchate during the Renaissance as the only institutional and community factor, which, along with its religious mission, performs a distinctly secular consolidation function for the Bulgarian nationality. The historical continuity finds expression in the Tarnovo Constitution, which without introducing the principle of separation of church and state, establishes Orthodox Christianity as a "dominant confession". Even the interruption of the democratic tradition in the period 1944-1989, according to the author, did not affect the secular model of governance, regardless of the strong atheistic tendencies characteristic of any totalitarian state based on Marxist-Leninist ideology.

In the context of the most recent Bulgarian history, the monograph analyzes three key issues of enormous constitutional importance in the subject matter: for the attribution of the Bulgarian model of state-religion relations to the positive-secular constitutional model; for the constitutional aspects of the debates on the Law on Religions of 2002 and its application, as well

as for the Bulgarian constitutional identity in the context of the positive-secular model. Constitutional aspects of the debates on the Law on Religions of 2002 are considered. The conclusion is drawn that it is not accidental that in Bulgaria during all these years there is a broad political and parliamentary consensus on the philosophy and main points in the Law on Religions of 2002, including Art. 10, which regulates in this way the legal personality of the Bulgarian Orthodox Church (BOC). It should be emphasized that the legal philosophy of the draft, submitted on July 5, 2001 to the National Assembly of the Republic of Bulgaria (the candidate is the author of the bill), is related to the fact that the BOC is a pre-state given - it exists from IX century in Bulgarian lands, including during long historical periods when there was no Bulgarian state. The Orthodox Church has legal personality, regulated over the centuries and established factually in Bulgarian social life and practice. A contributing moment is found in Dr. Tsekov's conclusion that the Bulgarian constitutional model has the characteristics of a positive-secular model of state-religion relations. In this way, these relations are permanently constructed in the course of the overall constitutional development of Bulgaria after Liberation and therefore raises the question whether this model can be considered as a component of national constitutional identity. Constitutional identity should be understood as that core of the national constitutional order, formed by permanent and inherent values and principles, which characterize the social and state integrity and at the same time distinguish it from others. Part of these values and principles are also the different political and civilizational institutions or values, which are often included among the basic principles of the constitutional state and form the national foundation of the constitution. The positive-secular model, among whose legal features stands out the constitutional consolidation of a given religion as traditional, together with the active interaction of the state with religions in conditions of religious freedom, is categorically among them. Therefore, concludes the author, this model, laid down in the philosophy, principles and norms of the Constitution of the Republic of Bulgaria of 1991, should also be considered as part of the content of Bulgarian constitutional identity. The constitutional principle of separation of church and state does not imply hostility of the state to religion, nor the displacement or isolation of religions from the public sphere and state life, regardless of the prohibition to use religion for political purposes (Art. 13, para. 4 CRB), as well as for the formation of parties on a religious basis (Art. 11, para. 4 CRB). In the modern reading, according to Dr. Tsekov, this also has a direct practical significance for current state policy. On this basis, some incorrect understandings observed in recent years in social and administrative practice should be overcome, that due to the secular nature of the state BOC and other religions cannot participate in democratic discussion or at best have a place in it only when their legal status is affected. Such views are not supported by the current constitutional order. It is necessary for the BOC and other religions to be respected as a legitimate, albeit not imperative voice in democratic discussion. This is because they are the expression of values and beliefs, professed by significant parts of society. The constitutional basis for cooperation between the state and religions is the positive obligation of the state to create conditions and assist citizens in exercising their rights (Art. 4, para. 2 CRB), as well as for maintaining tolerance and respect between different religions, as well as between believers and

non-believers (Art. 37, para. 1, second sentence CRB). The work ends with a conclusion, which represents a summary of the author's views. As a result of the analysis, it is indicated that the confessions are present stably and tangibly in the public sphere, as an element of the social and state integrity. This is especially important in the context of the debates around the great value dilemmas of our time. The conclusion is drawn that constitutional policy should treat religions as a legitimate participant in the deliberative process, in public discussion, in which without having a right of 'veto' over state policy, they have a right to participate. However, it is revealed that Orthodox Christianity should be considered as one of the elements of Bulgarian constitutional identity, not only, as claimed in some scientific publications, as a "civilizational marker for belonging to the European cultural community". In conclusion, it could be pointed out that the monograph by Dr. Borislav Tsekov is a good combination of theoretical generalizations and precisely selected constitutional practice from different historical periods and geographical areas, written in understandable and accessible legal language. The good knowledge and use by the author of the terminological apparatus of the law of the Council of Europe, of the European Union, as well as international law is impressive. It is relevant and from a practical point of view, the scientific results from it can support the training in constitutional law disciplines in Bulgarian universities, as well as future scientific research.

Dr. Borislav Tsekov participates in the competition with a monograph published on the basis of the defended dissertation on the topic: "The Constitutional Institute of Emergency Situation", S., Artipo, 2022, 127 p., ISBN 978-619-7096-06-4. The candidate has also presented three of his scientific publications, as follows:

- Tsekov, B. Modern constitutional models of state-church relations. - In: Contemporary Law, 2017, No. 4, pp. 87-106.
- Tsekov, B. Episodes from the constitutional history of the USA. - In: Studia Iuris, 2017, No. 2.
- Tsekov, B. On the foundations of the Bulgarian constitutional model. - In: Studia Iuris, 2022, No. 2.

All scientific studies by Borislav Tsekov after the defense of his doctoral dissertation are distinguished by scientific novelty and depth of scientific analysis. All publications are in specialized Bulgarian scientific publications. Over the years, Dr. Borislav Tsekov has participated in numerous international events, conferences, trainings and specializations in more than 20 countries. This has helped to build skills for working in a multicultural environment and communicating with people of different ethnicities, cultures, religions and nationalities.

The candidate in the competition fully meets the minimum national requirements under item "A" and "B" and significantly exceeds the required number of points under item "G", "D" and "E" - respectively 105, 140 and 120 (with required 100 p., 50 p. and 30 p. for the respective category). Especially should be emphasized the leadership and participation of the candidate in the competition in projects funded by NSF, European Commission, USAID and others.

iii. **Critical Remarks and Recommendations**

As a recommendation to the candidate in the current competition, I would allow myself to recommend that he continue his scientific research, applying the interdisciplinary approach, as the acquired qualification in law, as well as his professional qualities as a promising scientist imply original future scientific production.

iv. **Conclusion**

The presented monographic work and the other scientific publications for the period 2016-2023 (after the defense of a doctoral dissertation), as well as the overall scientific research and teaching activity of Dr. Borislav Borislavov Tsekov give me grounds for a positive conclusion regarding the acquiring of the academic position 'Associate professor'. Based on this, I propose to the members of the scientific jury, and subsequently to the Faculty Council of the Faculty of Law and History at the South-West University "Neofit Rilski" to elect Dr. Borislav Borislavov Tsekov to the academic position "Associate professor" in professional direction 3.6. "Law" (Constitutional Law).

02.10.2023

Prof. G. Belova, PhD